

Az izgága nyugdíjas

Eörsi István: A szabadság titokzatos bája

Eörsi István üditően elégedett önmagával, valamint költői, dráma- és esszéírói és publicisztikusi pálya- és igazolványképével. Hogy mást ne mondjak, rendszerint hozánk, a *Magyar Narancsba* jár be fénymásolni éppen aktuálisan készülő gyűjteményes kötetének darabjait, aminek alkalmából sokáig ugrabugrál a másológép körül (tekintélyes életműről van szó), és ilyenkor olyanokat lehet hallani, hogy „ez nagyszerű”, „ez milyen okos”, „ezt is hogy megirtam, és már mikor”. Néha még rá is csap fénylő homlokára. **Eörsi** eléggé hiú szerző. De ezt most jó értelemben említem.

„Azt mondom, éljen bölcs Salamon bölcsessége: jó borokat inni, finom ételekkel tömni magunkat, szép asszonyokat ölelni, jó puha ágyban pihenni, minden egyéb hiúság” – szól Rameau unokaöccse Diderot-hoz, és idézi ezt **Eörsi** egy, a jelen kötetben is szereplő esszéjében. Ha Rameau szerint hiúság az erény és az eszmény, meg a különbségtétel a dolgok között, meg a személyes erkölcsi is az, akkor **Eörsi** valóban hiú. De **Eörsi** eme hiúságának az emberi büszkeség és méltóság a másik neve.

Pisti, az izgága nyugdíjas emiatt ló minden irányba. Minden ellen, állás nélkül. Néha még magára is, valami sztálinista

versek miatt. **Pistit** a hiúsága miatt rettentő sok minden idegesíti, a politika és a kultúra frontján egyaránt. A szervilizmus, az apró vagy nem annyira apró aljasságok és árusások, a butaság, a birkaság, a szabadság és főként a szabadságra való képesség hiánya, valamint a tapintatos hallgatás és az agresszív hazudozás mindezekről a dolgokról.

Eörsitől ennél fogva annyi mindenki kapta meg a beosztását, hogy a telefonkönyvet hamarabb lehetne felolvasni, mint az ő névsorukat. Élők. Holtak. Nacionalisták. Kommunisták. Népnemzetiek. Urbánusok. A kormány. Az ellenzék. A pápa. Sőt. TGM.

A magam részéről egyébként ebben a kötetben is meg **Eörsi** egyéb esszéi és publicisztikai írásai közül is azokat szeretem a legjobban, amelyek az úgynevezett kádárizmusról és a kádárizmus közszereplőiről szólnak. **Eörsinek**, miután 1960-ban kiszabadult a börtönből, valószínűleg a fentebb már említett hiúságának köszönhetően anélkül sikerült egészen közelről végignéznie ezt a korszakot, hogy a „Nagy Kompromisszumban” (**Eörsi** szava) lábom megvették volna. Ennek két, egymással szorosban összefüggő következménye van. Egyrészt, hogy **Eörsi** meghittén ragaszkodik saját

magához, és nem tesz úgy, mint-ha akkor valami egészen mást csinált volna ahhoz képest, amit csinált, másrészt hogy mivel magával sem, másokkal sem kell tapintatosnak lennie. Ezért van az, hogy nekem, ha valaki, hát **Eörsi** mondja meg a kádárizmusról a tuti frankót.

Eörsiről egyébként az a hír járja, hogy baloldali. Már többször morfondiroztam, hogy ez mit jelent, és hogy ez most jó vagy rossz. És arra jutottam, hogy: ha Magyarországon a jőzan ész, az ájult és ostoba tekintélytisztelet hiánya, a „hajlékony és érzékeny erkölcsi érzék”, az intellektuális bátorság és szenvedély, valamint a szemtelen és vicces stílus – mindaz, ami oly szórakoztatóvá teszi *A szabadság titokzatos bája* című kötetet – inkább a baloldali kulturális hagyomány része, mint bármilyen másé, akkor **Eörsi** persze hogy baloldali. És akkor már szinte mindegy is, hogy a globális kapitalizmus bűneit ostorozó baloldali **Eörsinek** igaza van-e avagy sem. Még az is lehet, hogy ebben is neki lesz igaza: amilyen a mi formánk. De az a kor amúgy is messze van. Még kötésig az előzőben gázolunk. Aki nem hiszi, olvasson több **Eörsit**. Még több **Eörsit**. (*Palatinus*, 1997)

Bojtár B. Endre